10/03/2020

10 Μαρτίου 1905: Η επανάσταση του Θερίσου

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Στις αρχές του 20ού αιώνα, η αυταρχική πολιτική του Πρίγκιπα Γεωργίου, ως ύπατου αρμοστή της Κρήτης, είχε δυσαρεστήσει πολλούς με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια ισχυρή αντιπολίτευση με κεντρικό πρόσωπο τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Στις 26 Φεβρουαρίου 1905 οι εκπρόσωποι της αντιπολίτευσης συνέταξαν και υπέγραψαν προκήρυξη με την οποία ζητούσαν μεταβολή του συντάγματος.

Η επανάσταση εκδηλώθηκε στις 10 Μαρτίου του 1905 και έμεινε γνωστή ως Επανάσταση του Θερίσου.

Οι προκηρυχθείσες εκλογές της 20ής Μαρτίου του ίδιου έτους για την ανάδειξη 64 βουλευτών –στους οποίους θα προστίθενταν δέκα επιπλέον με απευθείας ανάθεση από τον πρίγκιπα– καταγγέλθηκαν από την αντιπολίτευση που κάλεσε το λαό σε αποχή εκφράζοντας έτσι αντίθεση στα ανελεύθερα μέτρα του πρίγκιπα και στην εκλογική βία. Έτσι κηρύχθηκε ένοπλος αγώνας κατά της αρμοστείας στο χωριό Θέρισο όπου συγκεντρώθηκαν οι αντιπολιτευόμενοι. Από εκεί την 11η Μαρτίου κηρύχθηκε η ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα και υψώθηκε η ελληνική σημαία. Το νέο επαναστατικό κίνημα μετρούσε 1.000 περίπου άνδρες και είχε επικεφαλής τον Ελευθέριο Βενιζέλο και συνεργάτες τον Κωνσταντίνο Φούμη και τον Κωνσταντίνο

Μάνο, ενώ καθοριστική υπήρξε και η συμβολή του τοπικού παράγοντα Ιωάννη Σφακιανάκη.

Η επανάσταση επεκτάθηκε με γρήγορους ρυθμούς με την προσχώρηση τοπικών παραγόντων και πολεμιστών: στο Ηράκλειο ο Α. Στεργιάδης και ο Εμμ. Πολυχρονίδης, στο Ρέθυμνο ο επίσκοπος Διονύσιος Καστρινογιαννάκης και ο Ιω. Τσουδερός και στο Λασίθι ο επίσκοπος Πέτρος Τίτος και ο Μ. Σφακιανάκης, ενώ ψηφίσματα συμπαράστασης έφταναν από όλη την Κρήτη.

Από την άλλη πλευρά ο πρίγκιπας είχε υπό την επιρροή του μόνο τη χωροφυλακή, χωρίς όμως την απόλυτη αφοσίωσή της.

Οι αντιπρόσωποι των Δυνάμεων δεν ενθάρρυναν τη βίαιη καταστολή της επανάστασης την οποία υποστήριζε ο πρίγκιπας Γεώργιος και αναζήτησαν τρόπους ειρηνικής επίλυσης των διαφορών. Μοναδική εξαίρεση η Ρωσία που υποστήριζε φανερά τον πρίγκιπα. Η έκρηξη και η εδραίωση της επανάστασης οδήγησαν τον πρίγκιπα σε λήψη σπασμωδικών μέτρων και η κατάσταση πήρε τη μορφή εμφύλιου πολέμου. Η αναμέτρηση περιορίστηκε σε μικροσυμπλοκές στην περιοχή των Χανίων με ελάχιστα θύματα.

Στις 15 Ιουλίου και κατά τη συνάντηση της επαναστατικής τριανδρίας (Βενιζέλος, Φούμης, Μάνος) με τους εκπρόσωπους των Προστάτιδων Δυνάμεων, στις Μουρνιές, ο Βενιζέλος μετέθεσε το επίκεντρο των επαναστατικών αξιώσεων σε πεδίο πρόσφορο να επιτρέψει το συμβιβασμό.

Στις 15 Νοεμβρίου με την τελική συμφωνία ανάμεσα στους επαναστάτες και τις Προστάτιδες Δυνάμεις εξασφαλιζόταν ο τερματισμός του ένοπλου αγώνα με βάση την παροχή αμνηστίας, την επίβλεψη της αρμοστειακής διοίκησης από τις διεθνείς αρχές και την κάθοδο εξεταστικής επιτροπής στην Κρήτη. Η διεθνής επιτροπή που κατέφθασε στην Κρήτη τον Φεβρουάριο του 1906 ανέλαβε την εξέταση του θέματος και την υποβολή έκθεσης. Οι Μεγάλες Δυνάμεις κατέληξαν έπειτα από διαβουλεύσεις σε νέα ρύθμιση του Κρητικού Ζητήματος. Το οριστικό κείμενο το οποίο επιδόθηκε στον Πρίγκιπα Γεώργιο στις 23 Ιουλίου 1906 προέβλεπε την οργάνωση Κρητικής Χωροφυλακής με νέα σύσταση, την ίδρυση Κρητικής Πολιτοφυλακής με Έλληνες αξιωματικούς και την ανάκληση ξένων στρατευμάτων μετά την αποκατάσταση της εσωτερικής ειρήνης.

Τα μέτρα της επιτροπής απέρρεαν από δύο βασικά πορίσματα: ότι καμία λύση δεν θα ήταν βιώσιμη εκτός από την ένωση, και ότι η στάση του πρίγκιπα Γεωργίου εμπόδιζε την ομαλή προσωρινή διαρρύθμιση της εσωτερικής πολιτικής ζωής στην Κρήτη. Βάσει αυτών των πορισμάτων εκχωρήθηκε και στον Έλληνα βασιλιά το

δικαίωμα να διορίζει τον ύπατο αρμοστή. Ως αποτέλεσμα του δικαιώματος αυτού και σε εφαρμογή του ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ αντικατέστησε τον δευτερότοκο γιο του με τον Αλέξανδρο Ζαΐμη.

Με την άφιξη του νέου αρμοστή τα πράγματα ηρέμησαν και σύντομα η οριστική εκκαθάριση των καταλοίπων της κρίσης συνοδεύτηκε από τη Β΄ Συντακτική Συνέλευση η οποία ανέλαβε την εκπόνηση νέου συντάγματος.

Αναμφισβήτητα ο κερδισμένος της υπόθεσης αυτής ήταν Ελευθέριος Βενιζέλος. Το όνομά του έγινε γνωστό όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε όλη την Ευρώπη. Η εξέλιξη πάντως των γεγονότων επιβεβαιώνει ότι πέρα από την ενωτική βούληση των ίδιων των Κρητικών ή το περιεχόμενο των συμβατικών διατάξεων του διεθνούς καθεστώτος της Κρήτης, η ολοκλήρωση της ενωτικής διαδικασίας ήταν καθ’ όλα εξαρτημένη από τις διπλωματικές δυνάμεις.